

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

ל.

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) לקמן דף קטז: (ב) ג'ל דמי
(ג) א' ג'ל מנחל דקיס,

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר סיסין מובינא
לן הוה ליה ההוא ארעא:
(ב) שם אוקמה בידא:
(ג) שם אדרב נחמן גמי לא
קשיא התם כיון: (ד) שם
מפליגא זניתה דזונה מיך
כל"ל ומיעוט דלמך לו נמחק:
(ה) תוס' ד"ה לאו וכו'
בעובדא דהכא דמשמע:
(ו) בא"ד חד יומא במיגו:
(ז) בא"ד דקאמר השתא
מיגו שיהי יוכל לשקר:
(ח) בא"ד מסוף פרק
זה נזכר וכו' ידענא ביה
כשהי שטרך וכו' אי עשא
קלמיה א"ל כיון דלמחזק:
(ט) בא"ד נגזלה ממנו ואין
לו זכות למחזק אלא על פיו
של זה המערער שעשה:
(י) בא"ד לאו הוה ל"י דהתם
מני מיררי דחור ואלס:
(כ) בא"ד לשכ"ל דהוה
ליה לאוקומי: (ג) בא"ד
נכסא דר' אבא דר' אבא
דחורא מוכרי: (ט) בא"ד
בסוף המוכר את הבית גמי
וכו' טענין להו המורחם:

מוסף תוספות

א. [ו]הוראה גמורה היה
מורה לו שהוא של
אבותיו, אבל מאי דאמר
ליה הוהא גברא דרדידיה
הוא, לאו הוראה היא וכו',
דאז איהו אמר דובנה
מיה, והפה שאמר הוא
הפה שהיחיד וכו', שאלו
בב"ד אמר כן היו
מאמינים אותו, עכשיו
שאמר לו, למה לא יהא
נאמן, רמזי' וע"ש ד"ה.
ב. [ד]לא אלימא איהו
לאפקועי מעשה ביד, רשי'
מסנהדרין ס. א. [ו]ניהמנה
במיגו. מוס' מסנהדרין לא:
ד. [א]פילו אייתה לקמן
וטעון כבירא, מנך
ובינתיה, לא מוהימן, מכיון
דאורי האי הוראותו
הוראה רמזי'.

כל נכסי דבי בר סיסין. כלומר כל אותן קרקעות שקניתי מאתו
אדם ששמו בר סיסין: דמקריא דבי בר סיסין. כך קורין לו ואין
ידוע אם קנהא מבי בר סיסין ולפיכך נקראת כן או כך שמה מעולם
ויושבה היא לו מאזכוריו: אוקמה בידא דלוקה. כדמפרש טעמא

למקמה דעליה ידידה רמיא לגלויי דלאו
זכר סיסין היא: אמר ליה רבא דינא
כפי להוילאה מספק מתחת יד המוכר
שהוא מוחזק: המוליא מחזירו.
דהיינו לוקח עליו להביא ראיות וזכות
ומאחר שאין לו ראיה יפסיד: קשיא
דרבא דרבינא קשיא דרב נחמן אדרב
נחמן. דלעיל נט': מוקי לה רב נחמן ביד
המוכר ורבא ביד הלוקח והכא
איפכא: דרבא דרבינא קשיא.
דכלל דוכתי מוקי לה ביד המוחזק
והתם מוכר כו': כיון. דכולי עלמא
קרו ליה דבי בר סיסין ונראין הדברים
שליפכך נקראת כן שקנהא מבי בר
סיסין והוא אמר לאו מבי בר סיסין
לקחמיה עליה ידידה רמיא לגלויי
ולהביא ראיה דלאו מבי בר סיסין לקחה
ואם בינא עדים דמיקריי הוא דמיקריא
הכי ולא מהי עדות שלחן מבי בר סיסין
היא מוקמינן לה בידה דהא פשיטא
לן דהאי דלמך ליה נכסי דבי בר
סיסין מוזנינא לך הוי קאמר נכסי
שקניתי ממנו ולא נכסי שלא קניתי
ממנו אף על פי שנקראין כן. כך נראית
השיטה: מי לא אמרינן ליה קיים
שטרך. אחרי שהמוכר רוצה לפסלו
והחזקה של שלש השנים נמקום
השטר היא בזה ומאחר שהמוכר
מערער על החזקה שאינה חזקה

נריך זה להביא עדים שחזקה גמורה שלא דר זה עמו. ובהי מרי
עובדי סבירא לן כרז נחמן דהלכתא כותיה בדינא [כמוכח יג. וכן פוסקין
פירוש ר' חיינא] אש רומי: מאי צעיס כהאי צינא. שהכל יודעין
שלי ריה: א"ל אבא כהני בריא וואי. בזכר מרחקים מוקם שאין
השיירות מציאות ולא ידעתי ולכן לא מחיתי ומנן בפירקין [ולא]. היה ביהודה
והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה בלתי מוכרת דהו
שירות מציאות א"י איכא לאוקמה בשעת מירוס ואפילו בלתי מוכרת
כדלקמן כהאי פירקין [שם] וכן פירש הגאונים כפי ר"ח. אבל במקום
שהשירות מציאות וליכא מירוס לא מצי טעין הכי דקי"ל בפירקין (דף
לח): מחזיקין בנכסי בזרע דמחאה שלא בפניו היא מחאה ואי טעין הכי
ידעתי שהחזיק אש פלוגי בקרקע שלי ולכן לא מחיתי ואינו נאמן דכי
הכי דלמרינן מחאה שלא בפניו היא מחאה דחזקך חזקא אית ליה
ויאמרו לו למחזיק כמו כן אמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל
ושיירות מציאות וכן הלכה: בשוקאי הוה ערידנא. למכור סחורתי
ולקנות אחרת ולא ידעתי שאתה דר בצינא וכוון שיש לו בית אחר
בלתי העיר שהיה מתאכסן שם כל יו. ויש מפרשים בשוקאי הוה
טרידנא ולא היה לי פנאי למחות אע"פ שידעתי ואינו נראה צעניי:
אמר

דכחובות (דף קט: ושם) גבי עשהא סימן לאחר דאם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו לאחר שעשיתי סימן בשמו נאמן דהפסד הוא הפסד
שהחזיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו (י) אין לו זכות אלא על פיו של זה שעשהא סימן לו והרי חזר ואמר לקחתי ממך אין נראה
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלא נראה לר"י דהתם גמי (י) חזר ואכלה
שני חזקה אחר שעשהא סימן וכי תימא אי אכלה שני חזקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלחמן ממני' היא דחזקה שיש עמה טענה הוי זו חזקה וי"ל
דמ"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חזקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חזקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"ג דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה של מועד ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הוי מיגו כדמשמע לקמן (דף ג:) גבי נכסא דר' אבא (י) לא הוי מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטעב היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הוי מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) [לקמן דף ע:] גבי מפקיד אלל חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאיס דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה של מועד לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלל האי דצינן ליה מחית כהדיה ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לדחות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלל אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בדייה:
מפליגא

לאו קמורית דהא ארעא ידידי הוא. פי' רבינו שמואל דאם מוחזק זה
שלש שנים וטעון מפליגא זכניה דזכנה מינך קמי ידידי דנאמן
במיגו דאי בעי אמר מינך זכניה ואכלתיה שני חזקה אי גמי אם
יש לו עדים שהחזיק זה המוכר יום אחד והביא ראיה מהיהא דדר
בקשתא צעילתא דלקמן וכדכרי
כן הוא היכא דיש עדים למערער
שהקרקע שלו היתה אצל עובדא
דהכא (י) משמע שלא היה למערער
עדים מדקאמר לאו קא מודית כו'
אי הוה טעין קמי ידידי זכנה מינך
או דר זה חד יומא היה נאמן אף
על פי שלא החזיק שלש שנים מיגו דאי
בעי אמר לא היה של מועד אצל
ולאי השתא דלמך מפליגא זכניה
דזכנה מינך והוה שיהיה שלו² מו
לא מצי למיטען קמי ידידי זכנה
מינך או קמי ידידי דר זה חד יומא
(י) מיגו דאי בעי אמר בתחלה לא
היתה של מועד דמיגו למפרע לא
אמרינן כדמוכח לקמן (דף מא:.) גבי
ההוא דדר בקשתא צעילתא ארבע
שני ואמר מפליגא זכניה דזכנה
מינך אמת לקמיה דר' חייא אמר ליה
איימי סהדי דדר ביה אפילו חד יומא
ואוקומי לה בידך משמע דאי לית ליה
סהדי אין נאמן לומר קמי ידידי דר זה
חד יומא במיגו דאי בעי אמר מינך
זכניה כיון שכבר הודה דלא מיניח
זכנה לית ליה מו מיגו ואין לו להאמיני
במאי דקאמר השתא (י) ממוך שהיה
יכול לשקר בתחילה קודם שהודה
דלא הוה מסיק אדעתיה שהיה זקוק
לטענה זו והא דקאמר התם רב

ומייתי לדעתיה לחציני דאי הוה א"ל קמי ידידי זכנה מינך הוה מהימן
ליה במיגו דאי בעי אמר מינך זכניה לא קאמר שהיה עדיין נאמן
בטענה זו אלא כלומר אי הוה טעין מעיקרא קודם שהודה ע"י דאי
הוה טעין מעיקרא קמי ידידי דר זה חד יומא דהוה מהימן ועוד ראה
מסוף (י) דזה בזרע (פסחין דף לא.) גבי ההוא אימתא דנפק שטרך
מתותי ידה אמרה ידענא ליה כהאי שטרך דפריע הוא כו' ולא
הימנה רב נחמן א"ל רבא והא אי צעיא קלמיה כיון דלמחזק צבי
דינא אי צעיא קלמיה לא אמרי' אלמא אע"ג דקודם שראינוהו בידה
היתה נאמנת לומר דפרעו הוא במיגו דאי צעיא קלמיה השתא דלמחזק
צבי דינא פי' שראינוהו בידה לא מהימנה דאין כאן עוד מיגו שעל
כרחק לריכזה עכשיו טענה זו שהיא אומרת אם רוצה לפטור את הלה
ובקונג' פי' שם אמתחא שהיה השטר מקיים³ ואין נראה לר"י דמה מועיל
דמ"מ אי צעיא קלמיה⁴ ועוד ראה דתנן בפ' שבועה הדיינין (שבועה דף
לח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתי לך פטור ופרך
מינה (שם מה.) למ"ד המלוה את חצירו בעדים נריך לפורעו בעדים והא
הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דלחזיה בעדים דמי וקמני פטור ומאי
קשיא שאני הכא דפטור מיגו דאי בעי אמר אמתול לא היו דברים
מועלם אלל ודאי כי האי גוונא לא אמרינן מיגו ומה שפ"ה בפ' בתרא
הפסד
שהחזיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו (י) אין לו זכות אלא על פיו של זה שעשהא סימן לו והרי חזר ואמר לקחתי ממך אין נראה
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלא נראה לר"י דהתם גמי (י) חזר ואכלה
שני חזקה אחר שעשהא סימן וכי תימא אי אכלה שני חזקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלחמן ממני' היא דחזקה שיש עמה טענה הוי זו חזקה וי"ל
דמ"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חזקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חזקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"ג דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה של מועד ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הוי מיגו כדמשמע לקמן (דף ג:) גבי נכסא דר' אבא (י) לא הוי מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטעב היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הוי מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) [לקמן דף ע:] גבי מפקיד אלל חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאיס דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה של מועד לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלל האי דצינן ליה מחית כהדיה ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לדחות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלל אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בדייה:
מפליגא

י א ב מיי פכ"א מהל'
מירה הל' כל סמך עיני
פכ טוש"ע ח"מ פי' ריח
טעף כה:
יח ג ד מיי פ"א מהל'
טוען וטען הל' ג סמך
ענין זה טוש"ע ח"מ פי'
קמט טעף א:
יב ד מיי שם פ"ד הלכה
יח סמך עיני כל טוש"ע
ח"מ פי' קמו טעף יג:

רבינו גרשום

בכטי דבי בר סיסין.
כלומר אותן בכסים שקניתי
מביר סיסין שזה עשיר
מבינא לך: קשיא דרבא
אורכא: דלעיל סבירא
ליה דביד הלוקח הוה
ליה לאוקומי: והכא להביא
דרב נחמן אוקמה ביד
לוקח ס"ל דביד מוכר
הוה ליה לאוקמיה והוה
למכור המוציא מחזירו
עליו הראיה: קשיא דרב
נחמן אדרב נחמן. דלעיל
אוקמה ביד מוכר והכא
ביד לוקח: התם מוכר
קאי בבכסיה שמוחזק הוא
דמחזיק קרקע דמקרי בי
בר סיסין ומכ"ל (א) הוי
ליה ללוקח להביא ראיה.
וס"ל דביד מוכר: הכא הויא
ליה למוכר להביא ראיה:
עליה. דמוכר רמיא לגלויי
דאמר מוכר אבא בשכונא
מכר שותפותי הולך בסחורה
במקום שורקים ולא הייתי
יכול למחות מפני טרוד
סחורתי: טרוד שורקה.
ראינו יכול למחות: (והואיל
ולא ובינתה מנאי ויל פוק
מן ארעא ידידי ולא בעל
דברים ידי את ותבע
דמיך מאותו שקניתי ממנו.

(א) נראה ד"ל הוה ליה ללוקח
להביא ראיה ולהוציא מיד
מוכר: הכא ללוקח קאי
בנכסיה הוה ליה למוכר להביא
ראיה: (ג) ז"ל לאו כלל קא
מודית דהאי ארעא ידידי הוא
ואת לא זכניה ממנא. הואיל
ולא זכניה ממנא וכו':